

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

شماره ۷ | دی ۹۹

گزارش راهبردی

وضعیت مخدری اروپا در سال ۲۰۲۰؛ تهدیدهای کنونی و در حال ظهور

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

وضعیت مخدری اروپا در سال ۲۰۲۰؛ تهدیدهای کنونی و در حال ظهور

گزارش راهبردی شماره ۷

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

هم‌اندیشی جهانی راه برتر (کادراس)

دی ماه ۱۳۹۹

منصور براتی

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

بسمه تعالی

مقدمه

موسسه پژوهشی کادراس در راستای دستیابی به اهداف علمی خود با تعریف یک مدخل جدید درصدد است مجموعه‌ای از موضوعات راهبردی و مهم را برای مبارزه با مواد مخدر / محرک و روانگردان در ایران، منطقه جنوب غربی آسیا و نیز جهان تدوین کند. با توجه به اهمیت وافر برخی از موضوعات در دانش اعتیاد و مبارزه با آن، مجموعه پیش رو با عنوان «گزارش راهبردی» به انتشار خواهد رسید و در آن به موضوعاتی همچون «نارکوتروریسم»، «روندهای کشت و تولید و فروش مواد در جهان»، «تحولات بازارهای مصرف»، «وضعیت دولت‌های شکننده در مبارزه با مواد»، «جنگ با مواد و مقابله با عرضه»، «ظرفیت‌های ادیان در پیشگیری از اعتیاد و مقابله با آن»، «بررسی انتقادی تجربیات کشورهای پیشرو»، «ظرفیت‌های سیاست جنایی مشارکتی برای پیشگیری از اعتیاد»، «سیاست مخدری جمهوری اسلامی ایران» خواهد پرداخت. هفتمین شماره گزارش راهبردی موسسه کادراس به «وضعیت مخدری اروپا در سال ۲۰۲۰» می‌پردازد.

علت قرار گرفتن این موضوع در قالب گزارش‌های راهبردی آن است که در گزارش‌های راهبردی بدون درگیر شدن در مباحث تئوریک و نظری انتزاعی و دشوار، موضوعات مهم و دارای اولویت راهبردی در حجمی کوتاه به بحث گذاشته می‌شوند با بررسی «وضع موجود» و کاستی‌های آن به ترسیم افق‌های «وضع مطلوب» خواهیم پرداخت و نهایتاً توصیه‌هایی برای حرکت به سوی این وضع در هر گزارش ارائه خواهیم کرد.

از این رو از همه پژوهشگران، استادان، علاقه‌مندان و ارباب نظر در این زمینه‌ها می‌خواهیم گزارش‌های یاد شده را مورد بررسی و مطالعه قرار داده و نظرات، پیشنهادهای و انتقادات خود را نیز به آدرس ایمیل info@cudras.ir ارسال نمایند.

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

بیان رخداد

با وجود اینکه در ۱۰ سال گذشته شاهد شکل‌گیری استراتژی‌های متوازن‌تری برای کنترل مواد مخدر در قاره اروپا به ویژه از سوی اتحادیه اروپا اعمال شده و می‌توان از آن با عنوان یکی از روزآمدترین سیاست‌های مخدری در جهان یاد کرد، اما بحران مواد مخدر در کشورهای عضو اتحادیه به هیچ عنوان کنترل نشده و در حال گسترش یافتن و پیچیده‌تر شدن است. به همین دلیل موسسه پژوهشی کادراس درصدد برآمده تا چند گزارش راهبردی آینده خود را به بحران مواد مخدر در قاره سبز اختصاص دهد. هفتمین شماره از گزارش‌های راهبردی موسسه به طور کلی نگاهی به وضعیت مخدری اروپا در سال ۲۰۲۰ می‌اندازد و بحران‌های اصلی و اساسی آن را از نظر می‌گذراند.

به نظر می‌رسد کشورهای عضو اتحادیه در سال‌های اخیر با یک بحران چند بعدی در حوزه مواد مخدر روبرو بوده است از یکسو گسترش بازار و از سوی دیگر افزایش تنوع مواد و نیز پیچیدگی‌های آن منجر به تشدید بحران شده است. کشورهای عضو اتحادیه اروپا در سال‌های اخیر مقادیر معتناهی مواد مختلف را کشف کرده‌اند که نخستین نشانه افزایش مرزهای بحران مخدری است. طبیعتاً هرچه میزان کشفیات بیشتر باشد، بازار مواد پررونق‌تر و البته رو به رشد تر خواهد بود.

در پی شیوع جهانی کرونا از اواخر سال ۲۰۱۹ نیز وضعیت کلی مخدری جهان به طور عام و اروپا به صورت خاص تحت تأثیر قرار گرفت و انتظار می‌رود با پایان یافتن شیوع این بیماری، انواع مواد غیرقانونی با قیمت‌هایی پایین‌تر و وفور بسیار بیشتری در دسترس مصرف‌کنندگان اروپایی قرار گیرد. این امر از اکنون زنگ‌های هشدار را برای مقامات در کشورهای اروپایی به صدا درآورده است.

بسیاری از شاخص‌های مربوط به پرمصرف‌ترین مواد، نشان از آن دارد که در دسترس بودن مواد همچنان بسیار بالاست. در کنار تحولاتی که در میزان تولید رخ داده، افزایش چشمگیری نیز در مقادیر کشف شده کوکائین، رزین کانابیس (حشیش) و به طور فزاینده‌ای نیز هروئین عمدتاً از مسیر دریایی درون کانتینرها هم به چشم آمده که به بروز نگرانی‌هایی درباره نفوذ گروه‌های سازمان‌یافته تبهکاری به زنجیره‌های تأمین تدارکات، مسیرهای حمل و نقل و بنادر بزرگ انجامیده است.

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

آخرین آماری که از میزان کشفیات در این قاره به صورت دقیق کلمه وجود دارد به سال ۲۰۱۸ بازمی‌گردد؛ طبق گزارش مرکز رصد مواد و اعتیاد اروپا در این سال ۱,۳ میلیون مورد کشف در سراسر قاره اروپا گزارش شده است. کانابیس نیز بیشترین میزان کشفیات را به خود اختصاص داده است (به شکل ۱ نگاه کنید).

همچنین در همین سال میزان حشیش کشف شده در اتحادیه اروپا با ۳۰ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۷ به ۶۶۸ تن بالغ شده است (به شکل ۲ نگاه کنید). همچنین تعدادی از کشورها که معمولاً میزان کشفیات کانابیس در آنها پایین بود، در سال ۲۰۱۸ رکوردهای چشمگیری زدند؛ برای نمونه بلژیک ۱۷,۳ تن کانابیس را در این سال کشف کرده که ۱۸ برابر بیشتر از سال ۲۰۱۷ است.

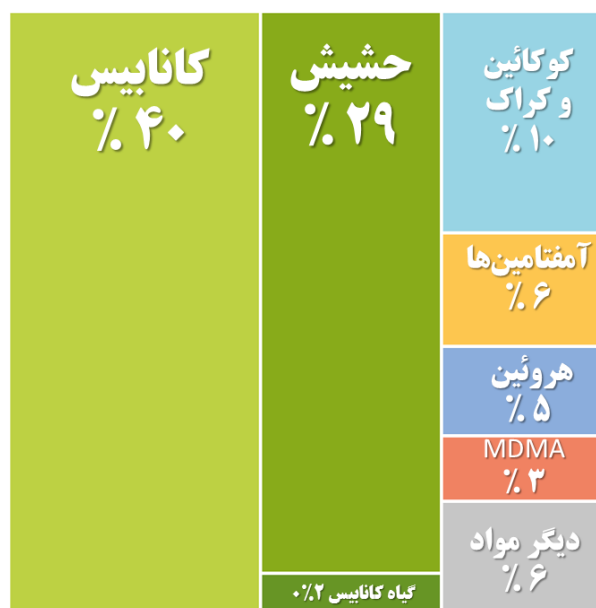
میزان کشفیات کوکائین نیز در اتحادیه اروپا رو به افزایش نهاده و در سال ۲۰۱۸ با ثبت رکورد ۱۸۱ تن، ۲۴ درصد از سال قبل بیشتر شده و به رکورد بی سابقه ای رسیده است.

در سال ۲۰۱۸ همچنین کشفیات هروئین در کشورهای عضو اتحادیه، به ۹,۷ تن رسید که نسبت به سال گذشته ۴۷ درصد بیشتر است. عمده افزایش کشفیات در بندر آنتروپ بلژیک گزارش شده است. ترکیه نیز در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ به ترتیب ۱۷,۴ و ۱۷,۸ تن هروئین کشف کرده که بیشترین میزان در دهه اخیر به حساب می‌آید.

CUDRAS
Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

میزان کشفیات مواد مختلف در اروپا در سال ۲۰۱۸

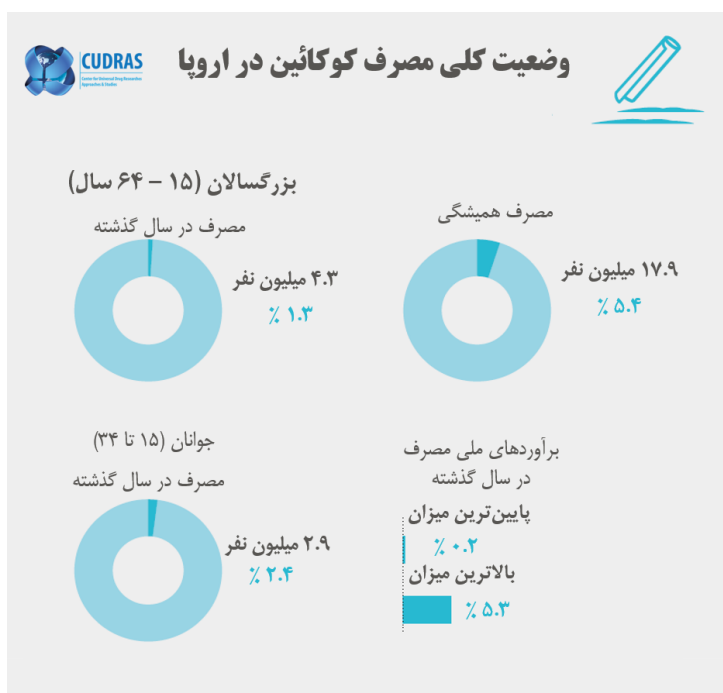
شکل (۱) میزان کشفیات مواد مختلف در اروپا در سال ۲۰۱۸

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

میزان و مقدار کوکائین کشف شده در اروپا در سال ۲۰۱۸ به ۱۸۱ تن رسید که بالاترین رکورد تاریخ قاره سبز به شمار می‌آید. سه کشور بلژیک، اسپانیا و هلند بیشترین میزان کشفیات این ماده را گزارش می‌دهند. شاخص‌های مربوطه نشان از دسترسی بالا به کوکائین در بازار اروپا و رشد آن در کشورهای دارد که سابقاً میلی به کوکائین نداشتند. مصرف کراک کوکائین نیز اگرچه هنوز چندان ماده پرمصرفی در اروپا به شمار نمی‌آید، اما اکنون کشورهای اروپایی بیشتر کشف و مصرف آن را گزارش می‌کنند. از سال ۲۰۰۹ به بعد خلوص کوکائین، در سطح خرده فروشی هرساله افزایش داشته است و در سال ۲۰۱۸ به بالاترین سطح خلوص در طول دهه اخیر رسید. خلوص بالای مواد در کنار داده‌هایی که از خدمات ترک اعتیاد، اورژانس بیمارستان‌ها و نیز مرگ‌های ناشی از مصرف مواد در اختیار ماست، نشان می‌دهد کوکائین در حال حاضر نقش مهم‌تری را در بحران مواد در قاره سبز ایفا می‌کند. بازار کوکائین همچنین یک عامل برجسته در خشونت‌های معطوف به مواد مخدر نیز به حساب می‌آید.

شکل ۲) وضعیت کلی مصرف کوکائین در اروپا

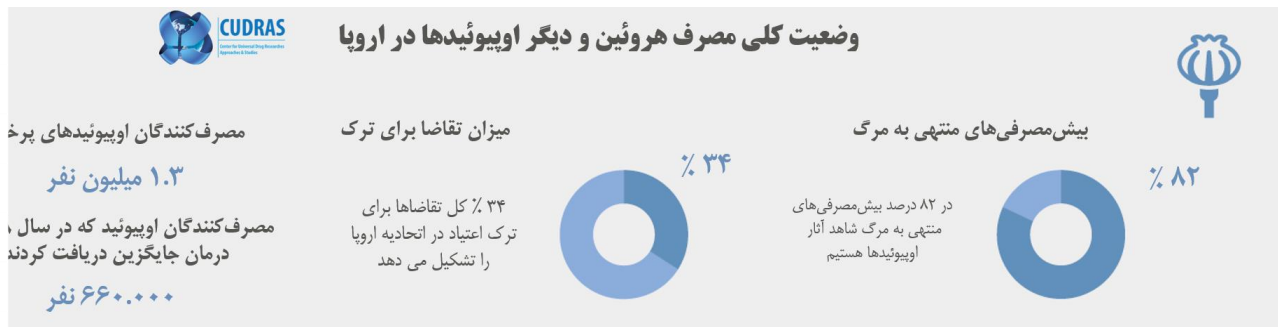
شاخص‌های مصرف هروئین گویای افزایش سن گروه مصرف‌کنندگان و نرخ پایین آغاز مصرف در سنین پایین‌تر است. همچنین میزان ورودی به برنامه‌های ترک هروئین در کشورهای مختلف تنزل کرده است. با این حال حجم کشفیات هروئین در قاره سبز دو برابر شده و در ترکیه نیز روند کشفیات فزاینده است،

CUDRAS

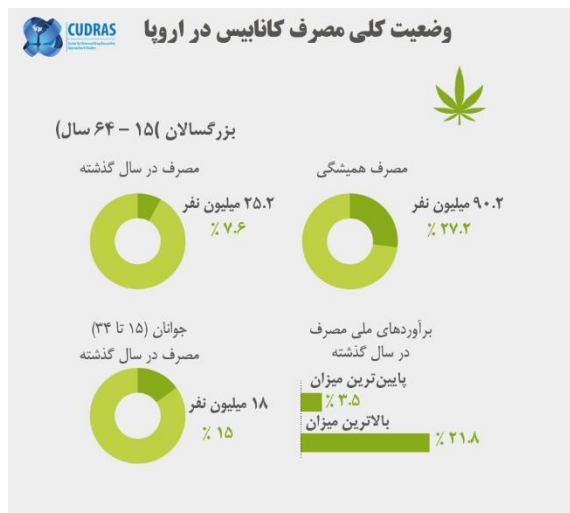
Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

این دو واقعیت همانند افزایش تولید هروئین درون مرزهای اتحادیه اروپا بسیار نگران کننده هستند. این امر نشان می‌دهد، هوشیاری بیشتری برای شناسایی نشانه‌های افزایش تمایل مصرف کنندگان به این ماده است که منشأ مسائل حاد اجتماعی و سلامت به حساب می‌آید.

شکل ۳) وضعیت کلی مصرف هروئین و دیگر اویپوئیدها در اروپا

امروزه کانابیس نقش برجسته‌ای در فرصت‌های درمانی دارد، اما در عین حال ارتباط مسائل ناشی کانابیس با تحولات بازار مواد، هنوز به خوبی درک و تحلیل نشده است. اکنون که بازار کانابیس در حال تحول است و با افزایش میزان THC محصولات کانابیسی، گونه‌های جدید آن در کنار محصولات تجاری فرآوری شده از گیاه کانابیس به طور فزاینده‌ای در دسترس قرار گرفته‌اند. افزون بر این میزان THC ماری‌جوانا و حشیش به طور متوسط نسبت به دهه گذشته دو برابر بیشتر شده است.

شکل ۴) وضعیت کلی مصرف کانابیس در اروپا

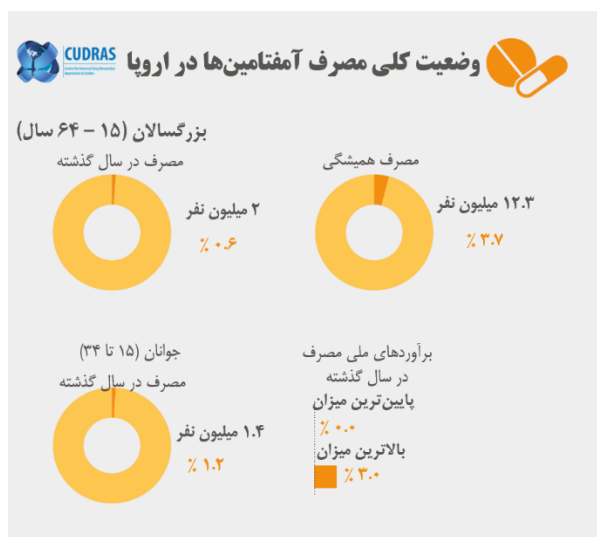

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

در سال ۲۰۱۸ برآورده شده است که شیوع مصرف سال گذشته آمفتامین در اروپا در سطح ۰,۵ درصد از جمعیت ۱۵ تا ۶۴ ساله یا ۲,۵ میلیون نفر قرار دارد. آمفتامین در غرب و مرکز اروپا پرمصرف‌تر از مت‌آمفتامین است و مصرف آن عمدتاً در چک گزارش شده است، اگرچه در حال حاضر مصرف فزاینده این ماده مخدر در دیگر کشورها از جمله قبرس، شرق آلمان، اسلواکی و اسپانیا و همچنین در مناطقی از شمال اروپا گزارش شده است. از سال ۲۰۰۹، مصرف آمفتامین در بیشتر کشورهای غرب و مرکز اروپا نسبتاً ثابت بوده است. گرچه کشورهایی با شیوع بالا مانند آلمان (۱,۲ درصد) و هلند (۱,۸ درصد) مصرف روزافزون آمفتامین‌ها را گزارش می‌کنند.

تحلیل فاضلاب اروپا الگوهای مصرف آمفتامین‌ها را که در داده‌های نظرسنجی خانوارها گزارش شده است تأیید می‌کند؛ نتیجه به شیوع کلی مصرف آمفتامین در اروپا اشاره دارد که بالاتر از مت‌آمفتامین است زیرا مصرف مت‌آمفتامین فقط در چند کشور غالب است. تحلیل فاضلاب که در ۱۴۰ شهر از ۳۳ کشور در سراسر اروپا انجام شد نشان می‌دهد که مقدار آمفتامین مصرف شده به ازای هر نفر در طول دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۹، در سال ۲۰۱۹ افزایشی ۱,۷ برابری داشته است. در بیشتر شهرهای این تحلیل، آمفتامین پرمصرف‌ترین ماده در سال ۲۰۱۹ (یا آخرین سال موجود) بود. با این حال میزان مت‌آمفتامین موجود در فاضلاب بالاتر از آمفتامین یافت شده در فاضلاب این کشورها و شهرها بود: چک، آلمان (در مناطق هم‌مرز با چک)، شمال ایتالیا (میلان)، لیتوانی، اسلواکی، اسپانیا (مادرید و بارسلونا)، برخی شهرهای سوئیس (زوریخ، بازل و ژنو) و ترکیه (استانبول).

شکل ۵) وضعیت کلی مصرف آمفتامین‌ها در اروپا

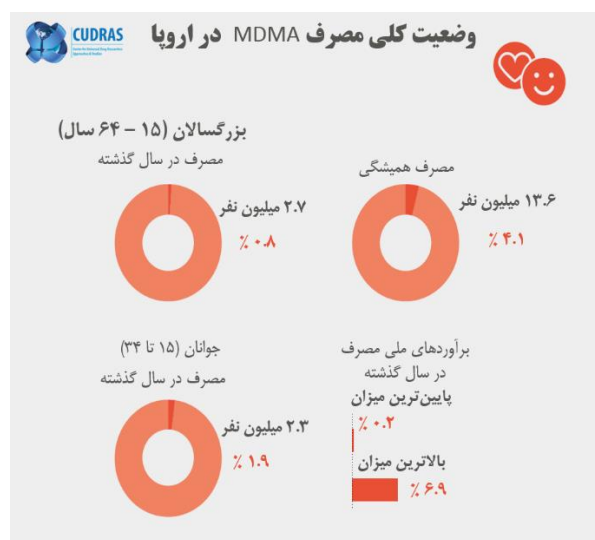

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

مواد جدید و قدیمی همچنان با هدف فروش در بازارهای محلی و نیز جهانی در اروپا تولید می‌شود و آزمایشگاه‌های بیشتری توسط نیروهای حوزه ضمانت اجرای قوانین کشف می‌شوند. این روند تا حدی نتیجه تغییراتی است که گروه‌های سازمان یافته جرم و جنایت در تاکتیک‌های تولید مواد اعمال می‌کنند، اما از سوی دیگر دسترسی به پیش‌سازهای شیمیایی قیمت و نیز مزید تجهیزات تولیدی ارزان و جدید بر علت شده است. در فرایند تولید مواد غیرقانونی در حال حاضر از طیف وسیعی از مواد شیمیایی استفاده می‌شود که قوانین کنونی اروپا و نیز قوانین بین‌المللی هم نظارت بر آن را دشوار ساخته و هم برخورد با آن را.

تشدید پیچیدگی‌های بازار مواد منجر به چالش‌های قانون‌گذاری و مخاطرات نسبت به سلامتی شده است. نیاز به درک بهتری از دسترسی به مواد کنترل نشده و نیز کمتر رایج و همچنین تأثیر آن بر سلامت عمومی به شدت احساس می‌شود. اغلب نظارت ضعیفی بر این مواد وجود دارد، اما شواهد به دست آمده نشان می‌دهد تهدیدات آنها در حال بزرگ‌تر شدن است، برای مثال شاهد افزایش کشفیات کتامین؛ GHB (گاما-هیدروکسی‌بوتیریک اسید) و LSD^۳ هستیم.

شکل ۶) وضعیت کلی مصرف MDMA در اروپا

1. ketamine
2. gamma-hydroxybutyrate
3. lysergic acid diethylamide

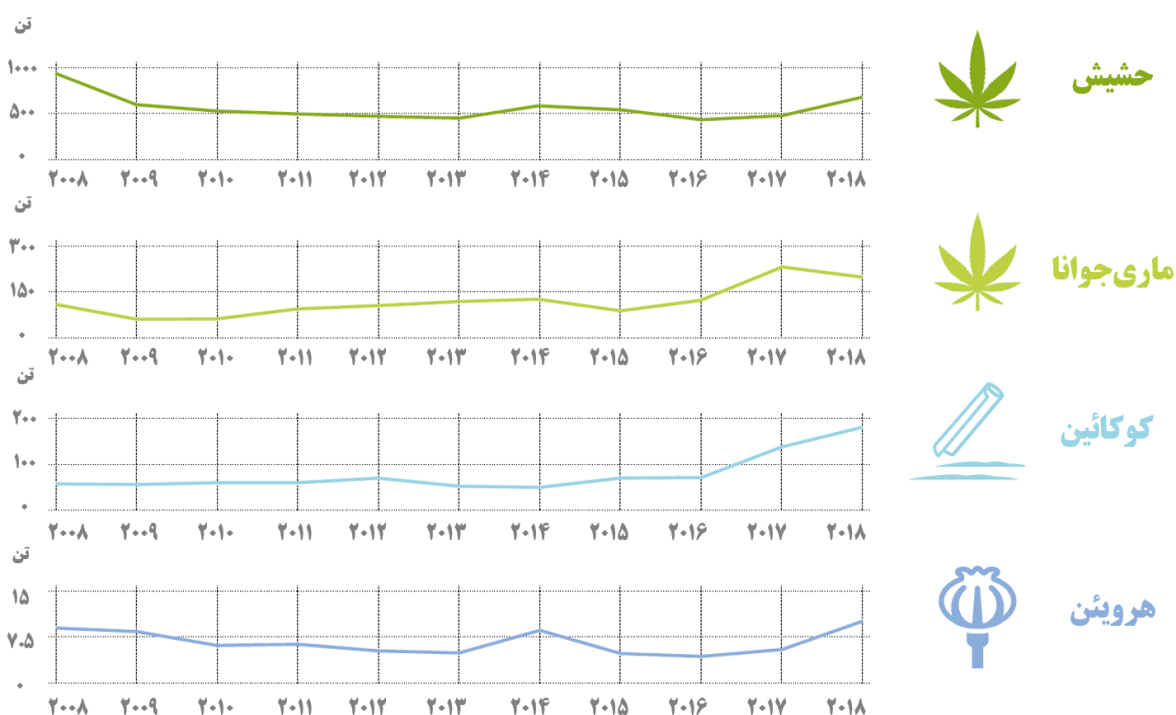
CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

افزون بر این برخی از دیگر کشورها نیز نگرانی‌هایی درباره مصرف موادی همچون نیتروز اکسید (ان ۲۰ یا گاز خنده)^۴ ابراز کرده اند. همچنین بنزودیازپین^۵ جدید و کنترل نشده که از طریق بازار متعارف مواد غیرقانونی آنلاین فروخته می‌شود نیز نگرانی فزاینده‌ای را ایجاد کرده است. مثلاً اتیزولام (که در بیشتر کشورها داروی مجازی به حساب نمی‌آید)، در بازار مواد برخی کشورها به وفور یافت می‌شود و مصرف آن عامل بسیاری از مرگ‌های ناشی از مصرف اوبیوئیدهاست.

میزان کشفیات حشیش، کانابیس، کوکائین و هروئین در اروپا (۲۰۰۸ – ۲۰۱۸)

شکل ۷) میزان کشفیات حشیش، کانابیس، کوکائین و هروئین در اروپا از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸

4 . nitrous oxide (N2O, laughing gas)

5 . benzodiazepines

CUDRAS

Center for Universal Drug Researches
Approaches & Studies

تحلیل رخداد

به نظر می‌رسد کشورهای اروپایی و به ویژه اعضای اتحادیه اروپا با یک بحران چندضلعی و چند بعدی دست به گریبان هستند؛ اگرچه جمعیت ۷۴۰ میلیونی قاره سبز هنوز نرخ مصرف همیشگی در حدود ۵,۴ درصد است و این امر نشان می‌دهد میانگین مصرف در اروپا با میانگین جهانی تقریباً متناظر و همخوان است، اما به نظر می‌رسد، قاره سبز در آستانه یک بحران بزرگ‌تر قرار دارد؛ از یکسو افزایش قابل توجه مصرف کانابیس در این قاره را شاهد هستیم؛ در حالیکه قاره اروپا کمتر از ۱۰ درصد جمعیت جهان را تشکیل می‌دهد، با حدود ۹۰ میلیون مصرف کننده نزدیک به نیمی از مصرف کانابیس جهان (۴۷ درصد) را به خود اختصاص داده است. از سوی دیگر با تشدید روند قانونی‌سازی مصرف تفننی در این قاره به نظر می‌رسد مصرف کانابیس در این قاره در آینده نه چندان دور به تنهایی یک ضلع از بحران سلامت عمومی را تشکیل دهد.

همچنین در نتیجه افزایش جذابیت سایر انواع مواد از جمله کوکائین که سابقاً در قاره اروپا چندان مصرف نداشت شاهد رشد چشمگیر میزان قاچاق این ماده با قاره سبز هستیم و این امر نیز در کنار افزایش مصرف اوبیوئیدها نشان از تشدید روند صنعتی شدن مواد مخدر دارد. نفس این واقعیت نیز نشان می‌دهد اروپا در سال‌های آینده با جهشی در میزان مصرف مواد روبه‌رو خواهد شد.

گذر از مواد سنتی به صنعتی روند بسیار مهمی است که بازارهای مواد در سراسر جهان را درنور دیده و البته در اروپا نیز به طور خاص تحت تأثیر این موج قرار دارد. در سال‌های اخیر شتاب غیرقابل انکاری در گرایش به مواد صنعتی در جهان به وجود آمده است.

افزون بر آنچه گفته شد در گزارش راهبردی حاضر هنوز تأثیرات کرونا و ویروس بر بازار مواد اروپا را تحلیل نکرده است. در این زمینه نیز باید گفت انتظار می‌رود در سال‌های آینده افزایش استفاده از مسیرهای دریایی برای قاچاق مواد بیش از پیش گزارش شود. همچنین گفتنی است افزایش مصرف موادی که درون خود قاره اروپا تولید می‌شود (از جمله کانابیس) نیز به دلیل بروز اختلال در زنجیره عرضه مواد در کنار افزایش ناخالصی مواد دو تأثیر دیگر کرونا بر بازار مواد خواهد بود.

افزون بر این قیمت مواد در دوره کرونا افزایش پیدا خواهد کرد و در دوره پسا کرونا با کاهش شدیدی روبه‌رو خواهد شد، این نوسان تعادل بازار را برهم خواهد زد و تأثیرات مهمی بر سلامت عمومی برجا می‌گذارد.

دورنمای رخداد

میان سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ شمار مرگ‌های ناشی از بیش مصرفی بین افراد بالای ۵۰ سال، ۷۵ درصد افزایش یافته که نشان از آسیب‌پذیری در برابر مصرف بلند مدت تر دارد. دانستن این امر باعث می‌شود لزوم توجه به آسیب‌پذیری افراد مسن‌تر مصرف‌کننده که سابقه بیشتری در مصرف دارند را به عنوان یک گروه اصلی هدف اقدامات درمانی، ادغام مجدد اجتماعی و کاهش آسیب، درک کنیم.

از آنجاکه تزریق مواد یکی از راه‌های اصلی آلودگی به ویروس هپاتیت سی در اروپا به شمار می‌آید، دسترسی مصرف‌کنندگان تزریقی به اقدامات معطوف به پیشگیری، آزمایش مداوم و نیز درمان هپاتیت سی برای ریشه‌کنی این بیماری شدیداً مورد نیاز است.

در حالی که داروهای ضد ویروسی خوراکی موثر مستقیم خوراکی اکنون بیشتر در دسترس هستند، اما این مصرف این داروها هنوز برای بسیاری از کشورهای یک چالش به شمار می‌آید. استفاده از تکنیک‌های تشخیصی و نظارتی بهبود یافته برای شناسایی افرادی که به صورت مزمن به این بیماری مبتلا شده‌اند، امر درمان را تسهیل خواهد کرد.

آهنگ ورود مواد روانگردان جدید به بازار اروپایی، در سال‌های اخیر ثابت بوده است. این وجود ۵۰ ماده روانگردان جدید نیز توسط سامانه هشدار سریع اتحادیه اروپا شناسایی شده است. افزون بر این هر ساله ۴۰۰ مورد از مواد روانگردانی که در گزارش‌های جهانی مورد شناسایی قرار گرفته نیز سر از بازار مواد اروپا در می‌آورد. ظهور اوبیوئیدهای مصنوعی مثال نگران‌کننده‌ای از انطباق‌پذیری بازار است.

افزایش آگاهی از مخاطرات سلامت فردی و عمومی ناشی از مصرف داروهای مشابه فنتانیل باعث شده محدودیت‌های تولید این دارو در برخی کشورها افزایش یابد. یکی از نشانه‌های سازگار شدن بازار این است که در سال ۲۰۱۹، ۸ اوبیوئید مصنوعی جدید توسط سامانه هشدار سریع اتحادیه اروپا شناسایی شد که ۶ مورد از آنها در دسته مشابه‌های فنتانیل قرار نمی‌گیرد.

⁶ . the EU Early Warning System